

De schoolstrijd in Hardegarijp.

De hervormde visie op godsdienst in het onderwijs rond 1950.

Inleiding

In het Friese dorp Hurdegaryp, toen nog officieel Hardegarijp geheten, woedde in 1951 en 1952 een heuse schoolstrijd als gevolg van de afwijzing door de kerkeraad van de Hervormde Gemeente van een nieuw te stichten christelijke school. Hij groeide uit tot een landelijke rel waarin de (hervormde) Raad voor Kerk en School een hoofdrol speelde door zijn steun aan de kerkeraad. De protestants-kerkelijke pers en protestants-christelijke kranten stonden er vol van:

In deze maanden voerden de bladen een polemiek met felheid en hartstocht; brochures en contrabrochures zagen het licht; vergaderingen werden gevolgd door protestvergaderingen; onderwijsbladen publiceerden ‘verklaringen’; een Fries dorp kreeg landelijke vermaardheid; in de arena lieten de strijders zich bijstaan door de schimmen van Groen, Van der Bruggen, Kuyper, Barth...¹

¹ J.W. van Hulst, *De hedendaagse problematiek van het christelijk onderwijs*, Groningen/Djakarta 1952, 4-5. Van Hulst was toen nog directeur van de Hervormde Kweekschool te Amsterdam, was later hoogleraar pedagogiek en kreeg bekendheid als onder meer Eerste Kamerlid voor de CHU en het CDA. De brochure bevatte het referaat dat Van Hulst hield op de jaarvergadering van de Vereniging van Christelijke Onderwijzers.

De met emoties geladen polemieken maken duidelijk wat er op het spel stond: hoe stond de Nederlandse Hervormde Kerk tegenover het onderwijs en in het bijzonder tegenover het godsdienstonderwijs op de openbare lagere school? Koos zij door de kerkeraad te steunen in zijn afwijzing van een te stichten christelijke school voor het openbaar onderwijs? Alvorens nader in te gaan op de schoolstrijd in Hardegarijp, plaatsen wij die in kort bestek tegen de achtergrond van de verhouding tussen (Hervormde) kerk, staat en school. Deze verhouding hing namelijk samen met de voorkeur die velen binnen de genoemde kerk hadden voor openbaar onderwijs. Om op de openbare scholen godsdienstonderwijs te kunnen geven, was er een godsdienstonderwijzer nodig. Doordat de Gereformeerde Kerken en de Rooms-Katholieke Kerk zich niet op het openbaar onderwijs richtten, ontbrak deze persoon daar. De kwestie Harde-